

Vienīgais starp nedaudziem – jubileja Augustam Miltam

MĀRA ZIRNĪTE

Šodien Latvijas universitātes Vēstures un Filozofijas fakultātē atzīmē zinātnieka Augusta Milta dzimšanas dienu, kurā kolēģi, studenti un laikabiedri viņam veltī atzinīgus vārdus.

Lūk, kā viņa profesionālo tēlu raksturo akadēmiķe Maija Kūle: «Atceros to brīdi, kad tika apspriests jautājums, ka fakultātei būs jauns pasniedzējs, kas nāk no Jelgavas, un tas būs ētiķis Augusts Milts. Es toreiz biju studentu pārstāve fakultātes padomē. Pieņemot darbā jaunus pasniedzējus, arī studentiem bija savas balsstiesības. Un es balsoju par un domāju – ētiķis, cik interesanti...

Pēc tam ar Augustu Miltu esam ilgstoši kopā strādājuši gan fakultātē, gan institūtā. Viņš ir viens no tiem cilvēkiem, par kuru es varu teikt – brīnišķīgs kolēģis un cilvēks: savā labvēlībā, attieksmē pret kolēģiem, savā cilvēcībā un godprātībā. Tas ir ļoti atbilstoši tai nozarei, ko viņš māca. Miltā ir tā brīnišķīgā sakritība, kad vārdi

atbilst darbiem – harmoniskās personības meklējumi, par ko Milts uzrakstīja 70-tajos gados vairākas grāmatas, atbilst arī tam, ko viņš pats savā dzīvē ir centies sasniegt – sakārtot sevi, palīdzēt citiem, palīdzēt saskatīt gan dzīves labās, gan jaunās puses. Milts vāca dažādus cilvēku izteikumus, ar blociņu rokā pierakstīja saklausītos teicienus, nejausaus domu graudus, kas izteikti tūlīt pazūd. Tā ir interese par cilvēkiem un personībām, Milts kā biogrāfs, cilvēku intelekta un asprātības mīlētājs, uzmanīgi ieklausās un pēc 10 gadiem izvel un saka – tu toreiz teici tā... Reizēm viņš man ir licies kā ideālists pozitīvā nozīmē. Augusts Milts gāja lasīt Māra Gaiļa valdībai lekciju par ētiku tās pirmajā sēdē. Mēs ļoti saprotam, ka valdība sabiedrībai demonstrēja pozas, bet viņš ar patiesu aizrautību un ļoti nopietni gatavojās šai lekcijai. Ja cilvēks šajā sabiedrībā cenšas saglabāt tādu patiesu attieksmi un atbildības sajūtu pret darbu, ko viņš var izdarīt, viņš nevar saprast, ka var spē-

Ekspedīcijas «Dzīvesstāsts Latvijā» dalībnieki. No kreisās – Inta Gāle, Augusts Milts, Maija Hinkle.

lēties ar morāles un ētikas tēmām. Es nezinu, kā profesors tagad skatās uz cilvēkiem un sabiedrību, kura dažkārt ir pavisam nemorāla, kur dažkārt ļoti iecerētais darbs izplēn nihilismā un nav iespējas padarīt

cilvēkus tik labestīgus, kā viņš būtu vēlējis. No otras puses – viņš allāž saglabā nosvērtību un dvēseles līdzsvaru. Viņam studenti uzticas. Man žēl, ka viņš nav iedibinājis savu ētikas skolu, jo viņš tomēr ir diezgan

vientuļš. Vajadzētu vēl panākt to stāvokli, lai ap Miltu rastos vairāk studentu, doktorantu, ētiķu praktizētāju – mācību spēku zinātnieku limeni, kuri paceltu ētikas problemātiku augstākā uzmanības lokā, aktualizētu Latvijas sabiedrībā, skolās, augstskolās, izglītības sistēmā. Tas būtu mans novēlējums profesoram, lai viņam ir daudz spēka – uz viņu balstās ārkārtīgi daudz lasītāju Latvijā, lai viņam ir spēks uzrakstīt grāmatas, lai viņam ir spēks nostiprināt savu audzēkņu skolu šajā tematikā un lai viņš saglabā savu optimismu un skaidrību mūsu sarežģītajā pārejas laika sabiedrībā. Lai viņa vilšanās nav pārāk dziļa, jo galu galā sabiedrība bez savas morālās dominantes nekad nevarēs iztikt.»

Ir vēl kāds virziens, kuram Augusts Milts veltījis savu enerģiju. Kopš Latvijas Kultūras fondā iedibināja Cilvēkarhivu, Augusts Milts kļuva Cilvēkarhiva padomes priekšsēdētājs. Viņš turpina pētnieciskā virziena zinātnisko vadību, projektam pārceļoties uz Filozofijas un socio-

loģijas institūtu. Cilvēku atklāšanas mirkļi, kas ierosināti un dokumentēti pētījuma gaitā, prasa augstu pētnieka atbildību. Augusta Milta profesionālie un morālie principi ir labāka drošības garantija nekā atslēgas vai birokrātiski nolikumi. Viņa spēja saklausīt domugraudus ikdienā saskan ar Nacionālās mutvārdu vēstures kolekcijas sūtību – uzkrāt sava laika raksturojumu pašu cilvēku stāstos par savu dzīvi, ieraudzīt un izprast cilvēku, kas aiz tiem stāv.

Mūsu acu priekšā ir mainījusies sabiedrība un tās attieksme pret cilvēciskajām vērtībām, Augusta Milta personības klātbūtne ir tā vajadzīgā dominante, kas notur Latvijai nozīmīgo dzīvesstāstu problemātiku daudzo jauniešiem pazīto pētniecisko virzienu vidū. Un te viņam ir sekotāji – Nacionālās mutvārdu vēstures projekta līdzstrādnieki un pētnieki gan starp latviešiem ārzemēs, gan tepat Latvijā – Vadamstē, Skaistkalnē, Dagdā, kas sabiedriskā kārtā piedalās viņa vadītā pētījumā «Latvijas cilvēku vērtības XX gadsimtā». ▣